

Innostavat digitaaliset oppimisympäristöt – Löytöretkellä osallistavaan oppimiseen ammatillisessa erityisopetuksessa

Leena Nuutila

Lehtori

Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

leena.nuutila@haaga-helia.fi

Eija Honkanen

FT, yliopettaja

Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

eija.honkanen@haaga-helia.fi

Tiivistelmä

Erilaisten digitaalisten oppimisympäristöjen vaihtoehdot tarjoavat tämän päivän opiskeluun ja opettamiseen monenlaisia oppimista innostavia mahdollisuuksia. Erityisopetuksessa opiskelijaa voidaan teknologiatuetusti ohjata ja auttaa opiskelijan omien vahvuuksien kautta saavuttamaan asetetut oppimistavoitteet ja tukea yhteisöllisyyden, kommunikoinnin, ongelmanratkaisun ja itseohjautuvuuden rakentamisessa. Erityisopettajan orientoitumista mo-

ninaiseen ohjausrooliin auttaa ymmärtämään se, että jokaisen opiskelijan kohdalla tulee tehdä yksilöllisiä opiskelijan vahvuksiin perustuvia ratkaisuja oikeiden oppimisympäristöjen ja -menetelmien löytämiseksi. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaustilanteissa opettaja joutuu usein miettimään myös opiskelijan erilaisia tapoja oppia, osaamisen lähtötasoa, opiskelijan voimavaroja, motivaatiota ja saavutettavia tavoitteita. Erilaisten sosiaalisen median ympäristöjen ja työkalujen sekä verkko-oppimisympäristöjen, opetusohjelmien tarjonta

on runsasta ja kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Mobiiliteknologia ja sosiaaliset mediat ovat tulleet opetuksen ja ohjauksen työvälineiksi. Erityisopettajan digiosaamista on tehdä oikeita valintoja opiskelijälähtöisesti, opiskelijan yksilöllistä oppimista tukemalla. Erityispedagogisten opetus-ohjaukikäytäntöjen ja oppimisympäristöjen kehittäminen digitaalisen oppimisen ympäristöissä edel-

lyttää oikeita valintoja, hyviä yhteistyöverkostoja ja yhteistoiminnallista kehittämisen halua.

Avainsanat: *ammattillinen erityisopetus ja -ohjaus, digioppiminen, mobiilioppiminen, erityinen tuki*

Johdanto

Monipuoliset digitaaliset opetus- ja ohjausmenetelmät innostavat oppimaan sekä tarjoavat erilaisiin oppimisen lähtötasoihin soveltuvia e-oppimateriaalia ja harjoituksia. Digitaalisten oppimisympäristöjen vaihtoehdot tarjoavat nykyisin siis opiskeluun ja opettamiseen monenlaisia mahdollisuuksia. Olennaista on löytää kaikille oppijoille opetukseen ja ohjaukseen soveltuvat menetelmät ja sovellukset. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaustilanteissa opettaja miettii yhdessä oppijan kanssa erilaisia tapoja oppia, osaamisen lähtöta-soa, opiskelijan voimavaroja, motivaatiota ja saavutettavia tavoitteita. Ammatillisessa koulutuksessa tulee entistä vahvemmin hyödyntää monipuolisesti tieto- ja viestintätekniiikkaa sekä sosiaalisen median työkaluja. Opetushallituksen sosiaalisen median opetuskäytön suosituksissa (2012) tuodaan esille sosiaalisen median ympäristöjen ja välineiden hyödyntäminen osana perussivistystä.

Tässä artikkelissa tarkastellaan digitaalisen oppimisen ja ohjauksen onnistumisen merkitystä inklusiivisen ammatillisen koulutuksen erilaisissa toimintaympäris-

töissä. Hyvin toimiva ohjaus uusissa tietoteknisissä ja viestintään liittyvissä oppimisympäristöissä on monipuolista sosiaalista toimintaa, jossa voidaan hyödyntää esimerkiksi eri aistien mahdollisuuksia monikanavaisessa vuorovaikutuksellisessa oppimisessa. Oppimistilanne on vastavuoroinen vuorovaikutussuhde, jossa tulkitaan merkityksiä ja etsitään parhaiten soveltuvia ratkaisuja yhdessä. Vuorovaikutustilanteissa ohjaaja on yksilöllisen oppimisen asiantuntija. Hänen tulee kyetä irrottautua omista ennakkoluuloistaan ja keskittyä kuuntelemaan opiskelijaa aktiivisesti, tarkastelemaan oppimistilannetta ja oppijan erilaisia, yksilöllisiä tarpeita juuri hänen näkökulmastaan.

Digitaalisten oppimisympäristöjen mahdollisuudet

Digitaaliset teknologiat ja oppimisympäristöt tarjoavat innostavia uudenlaisia mahdollisuuksia opettaa, ohjata, opiskella ja oppia. Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimuskeskus laati marraskuussa 2013 koulutuspilvihankkeelle esiselvityksen ”Digitaalinen oppiminen ja pedagogiikka”. Selvityksessä Osmo Kivinen, Meri Tuulia Kaarakainen ja Suvi Sadetta Kaarakainen (2013) kuvailevat digitaalisen oppimisen nykytilannetta Suomessa. Suomalaisen koulujen teknologiavarustelu on eurooppalaista keskitasoa ja eri koulumuodois-

ta tietoteknologinen valmius on hyvää lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Opetusta eriyttävät ja yksilöllistä oppimista tukevat opintopolut ovat koulutuspoliittisten linjausten mukaan tavoitteena kaikille oppijoille. Monipuoliset digitaaliset oppimisympäristöt ja -menetelmät tehostavat ja rikastavat oppimista. Tieto- ja viestintäteknikan monipuolisten pedagogisten lähestymistapojen hyödyntäminen edesauttaa oppijoiden erilaisuuden ja yksilöllisyyden huomioimista. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjauksessa on tärkeää ohjaajan persoonallinen lähestymistapa sekä hänen valitsemansa ja käyttämänsä pedagogiset menetelmät. Ohjauksessa vuorovaikutteisena prosessina liittyy välittämistä, selventämistä, vaihtoehtoisia toimintatapoja, rohkaisua, tukea ja innostamista. Motivoiva vuorovaikutus perustuu dialogiin ja edistää oppijan motivoitumista sekä lisää opittavan asian merkityksellisuyttä ja innostusta (Honkanen, Pynnönen, Rentola ja Uusinoka 2015).

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat erityistä tukea tarvitsevat nuoret ja aikuiset tarvitsevat usein erityispedagogisia ja osallistumiseen liittyviä kannustavia ohjaus- ja opetusmenetelmiä, jotta innostus oppimiseen saadaan herätettyä ja ylläpidettyä. Tärkeinä pedagogisina kehittämisalueina ovat opiskelijan yksilöllinen ohjaus ja monikanavaisen oppimisen mahdollistaminen erilaisissa oppimisympäristöissä, myös työelämässä. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat tarvitsevat usein säännöllistä ja ennakoivaa tukea ja ohjausta koko oppimisprosessinsa ajan. Yhteistoinnallinen ideointi opiskelijan kanssa on tärkeää hänen oman oppimisstrategiansa löytämiseksi ja tavoitteiden ylläpitämiseksi kohti ammattiosaamista ja työllistymistä. Digitaalinen oppiminen mahdollistaa opiskelijälähtöisen teknologian hyödyntä-

misen sekä lukutaidon ja oppimisen uusien muotojen kehittymisen.

Lisääntyvän sosiaalisen median ja tieto- ja viestintäteknikan opetuksen myötä opettajan rooli on muuttunut yhteistoinnallisuuteen ja yhteisöllisyyteen ohjaavaksi yksilövalmentajaksi, jossa hän on pedagoginen asiantuntija. Yhteistyön vaikutus ja oikeiden valintojen tekeminen digitaalisten oppimisympäristöjen ja –välineiden suunnittelussa ja toteutuksessa on oppijan oppimisen ja ammatillisen kasvun kannalta merkityksellistä.

Digiopitaan yksilöllisesti omassa tahdissa

Teknisten ja pedagogisten uusien tietoteknisten ratkaisujen tärkeimpänä tavoitteena voidaan pitää opiskelijan aktiivisuuden ja itseohjautuvuuden lisäämistä. Itseohjautuvuudella, ajan ja paikan liikkuvuudella sekä onnistumisen kokemuksilla on merkitystä oppimisen ja motivaation ylläpitämisen kannalta. Näistä hyviä kokemuksia on saatu mm. tablettien käytöstä opetuksessa. Monet käyttäjistä arvostavat mobiililaitteen liikkuvuutta. Näin ollen tärkeäksi koetaan myös lukemisen mahdollistuminen liikkua mobiilisti. (Heikkilä 2011, 50.) Tabletti on hyvä esimerkki välineestä, joka voi olla näppärästi opiskelijan mukana liikuttaessa oppimisympäristöistä toiseen.

Tablettien käytöstä onkin hyviä kokemuksia mm. ammatillisessa VALMA- ja TELMA-koulutuksessa. Valmentavan koulutuksen itsenäistymis- ja arkielämän taitojen oppimisessa on tavoitteena kehittää opiskelijoiden valmiuksia työhön ja itsenäiseen elämään. Tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan integroida arjen toimintoihin esimerkiksi QR-koodeja käyttäen.

Itsenäistymistaitojen harjaannuttamisessa QR-koodeja on hyödynnetty toiminnanohjauksen tukena. Menetelmää on sovellettu siten, että opetushenkilöstö ja opiskelijat tuottavat yhdessä erilaisista arjen tilanteista ja haasteista videoita, jotka julkaistaan esimerkiksi Youtube-palvelussa. Opiskelijat lataavat videot käyttöönsä QR-koodin avulla joko tablet-laitteiden tai puhelimen avulla. Tällä tavoin opiskelijat voivat harjoitella kodinhoidollisia tehtäviä, pesukoneen käyttöä, huoneen siivoamista videoilta ja suoriutua niiden avulla arjen toimista aiempaa oma-aloitteisemmin ja itsenäisemmin.

Toimintakyky on lisäksi taito olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.

Toimintakykyinen opiskelija kokee selviytyvänsä jokapäiväisistä tehtävistä ja haasteista koulussa ja vapaa-aikana. Toimintakyky on lisäksi taito olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Erityistä tukea tarvitsevat nuoret kaipaavat harjoitusta ja tukea toimintakyvyn löytämiseen ja ylläpitämiseen. Lisääntynyt toimintakyky antaa nuorelle mahdollisuuden toimia aktiivisemmin ja itsenäisemmin.

Muistiinpanojen tekeminen kynällä voi olla hidasta tai kirjoittaminen voi olla vaikeaa kielellisten häiriöiden vuoksi. Näppäimistö voi olla merkittävä motorinen apu kirjoittamisessa. Jos kynällä kirjoittaminen on työlästä, näppäimistöllä varustettu laite voi olla hyvä oppimisen apuväline kirjoittamiseen. Näppäimistön käyttö ei edellytä samanlaista hienomotoriikkaa kuin kynän käyttö.

Tabletin kamerat toimivat myös mainiosti erityisopetuksen pedagogisena työ-

välineenä. Kuvien ottamista ja videoiden kuvaamista hyödynnetään erityisopetuksessa paljon. Opiskelijat voivat toteuttaa erilaisia oppimistehtäviä kuvaamalla toimintaa, erilaisia oppimisympäristöjä, vertailla kuvamateriaalejaan, koota niistä sarjakuviakuvia, kuvakollaaseja, osaamisen kuvauksia jne. Opetushenkilöstön kysymykset ja oppimistehtävät ohjaavat oppimaan sekä työskentelemään mobiililaitteiden kanssa samalla kun osaaminen karttuu. Kuvien ja videoiden katsominen itseltä sekä opiskelijatovereista ja opetushenkilöstöstä on mielenkiintoista ja herättää usein paljon uudenlaista keskustelua. Arkinenkin oppimisympäristö tai tekeminen voi näyttäytyä kuvien kautta hyvin erilaisena ja huomio kiinnittyy entistä paremmin yksityiskohtiin, oppimiselämyksiin ja osaamiseen.

Kokeillaan ja jaetaan digikokeimuksia rohkeasti yhdessä

Ohjaajan rooli oppimisen tukijana oppimisen eri tavoissa ja ympäristöissä on tärkeä. Opettajalla on oltava tilannetajua, jotta hän ymmärtää millaisia oppimisen tehtäviä ja tietoteknisiä sovelluksia on tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön ja missä tilanteissa sekä milloin voi ohjauksen osalta siirtyä joko väliaikaisesti tai kokonaan taka-alalle. Opiskelija saa tällöin mahdollisuuden lähteä vähitellen ja tuettuna kohti itseohjautuvaa ja aktiivista toimintaa, mikä onkin ammatillisen koulutuksen tavoitteena (Honkanen, Pynnönen, Rentola ja Uusimäki 2015). Useimpien nuorten haave on itsenäinen asuminen, aktiivinen arki ja hyvät ystävyys-suhteet. Mobiililaitteet antavat opiskelijalle mahdollisuuden toimia aktiivisena, digiosaavana kansalaisena. Tämä on huomioitava opetuksessa ja ohjauksessa sekä vanhempien kanssa teh-

tävässä yhteistyössä. Tabletti mahdollistaa opiskelijalle pääsyn uusiin asioihin ja tuo mukanaan uusia velvoitteita sekä sääntöjä. Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on myös ohjata oppijaa arkipäivän harrastekäytöstä kohti ohjelmien ja laitteiden ammatillista käyttöä ja ammattieettistä toimintaa. Opettaja on aina ohjausvastuussa ja turvaa koulutuksen aikana hyviä ammatillisia digitekniikan käyttötapoja yhdessä oppijoiden ja työelämän kanssa. Hyvin toimiva ajasta ja paikasta riippumaton ohjaus sekä sosiaalisen median hyödyntäminen oppimisessa voi olla monipuolista ja monikanavaista, vuorovaikutuksellista ja sosiaalista toimintaa kehittävää oppimista, jossa ohjaus ja osaamistarpeet ovat ennakoina läsnä.

Sosiaalisen median tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää hyvää ohjausta ja perehdyttämistä.

Monipuolisen teknologiatuetun opetuksen ja oppimisen avulla, esim. käytämällä opiskelijoiden itsensä valmistamia multimediaesityksiä, voidaan madallata myös oppimiskynnystä ja lisätä opiskelumotivaatiota. Sosiaalisen median ja tieto- ja viestintätaitojen (TVT) hyödyntäminen työssäoppimisessa tukee työelämässä tarvittavia avaintaitoja, kuten tiimityöskentelyä, itsearviointia, viestintää, tietoteknisiä taitoja ja tekijänoikeuksiin liittyviä asioita. Erilaiset sosiaalisen median kanavat antavat mahdollisuuden myös verkostoitumiseen, oman ammatillisen portfolion rakentamiseen ja markkinointiin, osaamisen dokumentointiin ja tiedon jakamiseen. Sosiaalisen median tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää kuitenkin hyvää ohjausta ja perehdyttämistä. (Erityistä Somea 2013, 7.) Innostavalla ja

kannustavalla ohjauksella pyritään siihen, että myös erityistä tukea tarvitseva opiskelija osaa toimia erilaisissa digitaalisissa oppimisympäristöissä sekä suunnitella ja viedä ohjatusti ja samalla mahdollisimman itsenäisesti eteenpäin osaamistaan ja opintojaan kohti ammatillisen koulutuksen jälkeistä työllistymistä. Opiskelijan on tiedostettava tutkintoon sisältyvät opintokokonaisuudet sekä pystyttävä seuraamaan ja arvioimaan opintojensa tavoitteellista etenemistä yhdessä opettajan ja työelämän kanssa. Kaikissa tutkinnon perusteissa korostetaan opiskelijan omaa aktiivisuutta ja sitoutumista opintojen suunnitteluun, edistämiseen ja ohjaavaan arviointiin.

Opiskelijalle tulee antaa riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia omien tavoitteidensa selkiyttämiseen. Tavoitteiden selvittäminen on tärkeää ja ne pitää pystyä myönteisellä tavalla ankkuroimaan myös ohjaustilanteissa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Joillekin opettajille digitaalisen opetuksen suunnittelu lähtee tavoitteiden monipuolisesta hahmottamisesta kirjoittamalla, piirtämällä, kuvaamalla tai millä tahansa parhaaksi kokemallaan tavalla. Oppimistyyliä ja strategioita on tärkeää miettiä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan lähtökohdat ja tarpeet huomioiden. Mikäli esimerkiksi lukutaito on heikko, voi olla hyödyllistä käyttää oppimisessa enemmän havainnollistavaa kuvallista ja äänellistä oppimateriaalia tai käydä aihealueeseen liittyvää keskustelua tai konkreettisesti havainnollistaa tekemisen kautta. Keskeistä on ajatus- ja toimintarakenteiden mahdollisimman monipuolinen käyttö ja niiden kehittyminen. Tämä mahdollistuu esimerkiksi sosiaalisen median ympäristöissä ja oppimislustoilla mainiosti. Näin opetuksessa voidaan hyödyntää monipuolisia teknisiä työkalu-

Opetushenkilöstön tehtävä on edelleen ohjata oppimista opiskelijan osaamista edistävään toimintaan.

ja sekä ohjelmistosovelluksia ja eri aistien käyttöön perustuvia monikanavaisia multimedian mahdollistamia oppimismenetelmiä. Kokemuksia ja tietoa tietoteknisten työkalujen onnistuneista käytännöistä kannattaakin aktiivisesti vaihtaa omassa työyhteisössä sekä yhteistyöverkostoja hyödyntäen. Vain tätä kautta opetushenkilöstön osaaminen ja kokemus voi kehittyä ja myös toimimattomista kokeiluista voidaan oppia yhdessä. (Nuutila 2010, 30.) Innovatiivisissa tietoteknisissä sovelluksia sisältävässä opetuksessa ja oppimisessa pyritään herättämään opiskelijassa oivalluksia ja aktivoimaan hänen henkilökohtaisia resurssiaan ja kehittymismahdollisuuksiaan. Erityisopetuksen käytänteissä on todettu, ettei ole yhtä sovellusta, joka saisi aikaan ihmeitä tai valmiita sovelluksia, joista lähteä liikkeelle. Laitetta, johon olisi asennettu valmiiksi opiskelijan tarvitsemat työkalut, ei ole olemassa. Tärkeintä on taitava, pohtiva, luova, kärsivällinen ja opiskelijansa tunteva erityisopettaja, opettaja tai ohjaaja, joka mahdollistaa työkalujen rakentamisen yhdessä oppijan kanssa. Teknologia voi olla avustamassa meitä toiminnan ohjauksessa ja opetuksessa, mutta opetushenkilöstön tehtävä on edelleen ohjata oppimista opiskelijan osaamista edistävään toimintaan vähitellen hänen edellytystensä mukaan.

Opettajan työskentely virtuaalisissa oppimisympäristöissä edellyttää pedagogisen osaamisen jatkuvaa kehittämistä sekä kykyä tehdä pedagogisesti ja teknisesti rohkeita, hyviä ja soveltuvia valintoja, joissa hyödynnetään myös yhteistyöverkostoja.

Näin erityispedagogisten hyvien käytäntöjen löytäminen ja kehittyminen onnistuu. (Happo, Junkkari, Kepanen, Koukkari & Nuutila 2015). Yhteistyöverkostoista eräs tärkein on työelämä ja sen käyttämät digisovellukset ja niiden kehittäminen, jotka ohjaavat myös osaltaan ammatillisen koulutuksen digikäyttöä ja kehittämistä.

Hyvät yhteistyöverkostot ja yhteistoinnallisuuden kehittäminen sekä digitaalisten valintojen tekeminen korostuvat erityispedagogisten opetus-ohjauskäytäntöjen ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tämä asettaa ammatillisen erityisopettajan toiminnalle uusia vaateita. Heidän tulee kyetä ohjaamaan myös opettajia perusteltuihin pedagogisiin ja erityispedagogisiin valintoihin digitaalisissa oppimisympäristöissä ja erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden ohjaamisessa. Ammatillisen erityisopettajan asema erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan digitaalisen oppimisen ohjaajana ja monialaisen työryhmän jäsenenä sekä tulevaisuuden kehittämishaasteita nopeasti kehittyvässä työelämässä ja teknologiassa on jatkuvassa muutoksessa.

Digitaalisessa oppimisessa tarvitaan ohjaavien ja kannustavien aikuisten tukea. Digitaaliset oppimisympäristöt eivät kuitenkaan pysty tarjoamaan sitä kaikkea henkilökohtaista kohtaamista, vuorovaikutuksellista dialogia ja tunne-elämän tukea sekä vahvistamista, jotka ovat tärkeitä nuorelle hänen identiteettinsä ja ammatti-identiteettinsä kasvulle. Se mitä ohjaajana heijastamme toiseen ihmiseen, oppijaan, omasta kokemuksestamme, elämyksistämme ja vuorovaikutuksestamme, vaikuttaa hänen identiteettinsä muodostumiseen. Katseet, kuuntelu, tilan antaminen, vuorovaikutus ovat niitä elementtejä, joiden varaan rakennamme mielikuvan itses-

tämme. (Hietaharju 2010, Ojanen 2011). Identiteetin ja ammatti-identiteetin kehittymiseen tarvitaan siis myös aitoa läsnäoloa ja vuorovaikutusta koko ammatillisen koulutuksen ajan. Ihmisinä olemme toistemme identiteettien peilejä. Ammatillaisina olemme toistemme ammatti-identiteetin peilejä. Nuoren kasvussa yhdistyvät nämä molemmat ammatillisten opintojen aikana ja niitä hän tarvitsee rakentaessaan tulevaisuuttaan.

Oppimista innostavan ja osallistavan digiosaamisen tulevaisuuden näkymiä

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee aikuisia ja nuoria, joten meidän on huomioitava myös niiden väliset erot tietotekniikka- ja viestintätaidoissa. On tärkeää tarjota tulevaisuuden tietoyhteiskuntaa varten riittävä teknologinen perusosaaminen ja tiedonhakutaito jokaiselle opiskelijalle. Koulun yksi haaste on lukutaitoon liittyvän opetuksen uudistaminen nettiympäristön edellyttämän lukutaidon ja kriittisen tiedonhaun suuntaan. Nyky-yhteiskunnan tietotulvassa on tärkeää pystyä erittelemään, valitsemaan, ymmärtämään ja hyödyntämään lukemaansa tai näkemäänsä. (Herkman & Vainikka 2012 100-101.) Tämä korostuu vielä enemmän, kun pohdimme tiedon ammatillista käyttöä ja sovellettavuutta eri aloilla.

Inklusiivisen eli sulauttavan ja osallistavan opetuksen tavoitteena on tukea aidosti kaikille soveltuvan opetuksen ja pedagogiikan kehittämistä (Kaikkonen 2008, 32). Koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamiseksi tulee mahdollistaa uusien pedagogisten menetelmien käyttö kaikille oppijoille. Vain tätä kautta mahdollistuu osallistava oppiminen ja koulutuksen kehittäminen sekä työelämässä toimiminen.

Mobiililaitteiden pedagogisen käytönnoton yhteydessä opettajan tulee pohdita omaa suhdettaan tietoon: onko opettaja tiedonjakaja vai oppimisen taitojen valmentaja ja innostaja? Opettajat ammattiryhmänä nähdään ohjaajina ja valmentajina. Onko tilanne näin? Jakavatko opettajat joustavasti tietoa toinen toisilleen? Nuorille teknologia on arkipäiväisen luonnollista. Se ei ole erillinen oppiaine tai välttämätön paha. Sitä ei nähdä haasteena vaan mahdollisuutena. Siihen tartutaan ja sitä käytetään jatkuvasti. Digiteknologian käyttö ohjatusti ja pedagogisesti tukien voisi auttaa opiskelijoita löytämään ajoittain kateissa olevan opiskelumotivaation ja oppimisen ilon sekä ammatilliseen koulutukseen sitoutumisen. Mobiililaitteiden avulla kommunikoinnin haasteita voidaan voittaa ja tukea tarvitseva nuori voi osallistua ja olla osallisena monimuotoisemmin. Tarvitaan tarkoituksenmukaisia käyttäjälähtöisiä sovelluksia, jota nuori oppii itsenäisesti käyttämään.

Tulevaisuuden opettaja on osaamisen kehittäjä, oppimisen johtaja, oman työnsä tutkija ja verkostoituva valmentaja. Tulevaisuuden opettajan rooleja on kuvannut Essi Ryymin (2014, 10-14). Digiosaamisesta muodostuu entistä tärkeämpi opettajan ammatillinen kompetenssi. Ammatillisessa erityisopetuksessa tulee myös osata etsiä ja muokata oppimiseen innostavat ja parhaimmat digitaaliset työvälineet suuresta valikoimasta, opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden tueksi (Lingell & Nuutila 2015). Digityövälineitä tulee käyttää tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti oppimisen, osaamisen ja ammattitaidon kehittämiseksi.

Lopuksi

Olemme tässä artikkelissa halunneet nostaa tarkastelun keskiöön digitaalisen oppimisen monimuotoisia mahdollisuuksia ammatillisen erityisopetuksen näkökulmasta. Lisäksi olemme tarkastelleet ohjausta ja sen merkitystä oppimisessa. Hyvä yhteistyö kasvattaa myös oppilaitosyhteisön sosiaalista pääomaa, monimuotoistaa yhteistoiminnallisia ja luovia toimintatapoja sekä lisää aitoa yhdessä tekemistä.

Erilaisten sosiaalisen median ympäristöjen ja työkalujen sekä verkko-oppimisympäristöjen, opetusohjelmien tarjonta on runsasta ja kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Mobiiliteknologia ja sosiaaliset mediat ovat tulleet opetuksen ja ohjauksen työvälineiksi. Elinikäinen oppinen, koulutuksen mahdollisuus kaikille ja osaaminen ovat tietoyhteiskunnan perusta. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisen on oltava luonteva osa erityispedagogista osaamista kaikilla koulutusasteilla. Opetushenkilökunnalla on oltava riittävä koulutus ja yhteistyön mahdollisuus tietoteknologiaan ja sen mahdollistamien uusien pedagogisten menetelmien käyttöön. Kyse on opettajien digiosaamisesta ja sen soveltamisesta opetuksessa ja ohjauksessa. Erityisopettajan digiosaamista on tehdä oikeita valintoja opiskelijälähtöisesti opiskelijan yksilöllistä oppimista ja tavoitteita tukemalla.

Kansainvälisessä ITL-tutkimuksessa käytetään termiä innovatiivinen opetus ja oppiminen (ITL Research, 2010). Tässä viitekehityksessä innovatiiviset opetuskäytänteet sisältävät ammatillisen koulutuksen erilaisissa oppimisympäristöissä opiskelijälähtöisen pedagogiikan, opetuksen laajentumisen luokkahuoneen ulkopuo-

lulle ja moninaisesti oppimisympäristöihin sekä tieto- ja viestintätekniiikan integroitumisen opetukseen ja ohjaukseen myös työelämässä. Tietotekniikka mobiilisovel-luksineen tulee nähdä tärkeänä mahdollistajana opiskelijälähtöiselle oppimisympäristölle.

Lähteet

Erityistä Somea? 2013. Kokemuksia erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisesta, opetuksesta ja ohjauksesta sosiaalisessa mediassa. YTY-hankkeen julkaisu. Ammatillinen erityisopetus, 2/2013. Luettu osoitteesta http://ameo.fi/wp-content/uploads/2014/11/YTY_Erityista_somea_2013.pdf.

Happo, I., Junkkari, M., Kepanen, P., Koukka-ri, M. & Nuutila, L. 2015. Opiskelijälähtöinen moniammatillinen yhteistyö ammatillisessa erityisopetuksessa – kohti osallistavia käytäntöjä. Teoksessa M. Hirvonen (toim.) Yhdessä toimien ja erilaisuutta arvostaen. Ammatilliset opettajakorkeakoulut erityisopetusta kehittämässä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja, 58-72.

Heikkilä, H. 2011. eReading User Experiences: eBook Devices, Reading Software & Contents. Teoksessa Jan Kallenbach (toim.) eReading: Media Use, Experience & Adoption NextMedia-raportteja. Helsinki: Aalto-yliopisto.

Herkman, J. & Vainikka, L. 2012. Lukemisen tavat. Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. Tampereen yliopisto.

Hietaharju, M. 2010. Kuuntele kuvaa. Näkökulmia kuvan tulkintaan. Jyväskylä: Docendo.

Honkanen, E., Pynnönen, P., Rentola, L. & Uusinoka, S. 2015. Motivaatio ja yhteisöllisyys inklusiivisen ammatillisen koulutuksen lähtökohtana. Teoksessa M. Hirvonen (toim.) Yhdessä toimien ja erilaisuutta arvostaen. Ammatilliset opettajakorkeakoulut erityisopetusta kehittämässä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja, 46-57.

ITL Research. 2010. Innovate teaching and learning. Luettu osoitteesta <http://itlresearch.com/research-a-reports>.

Kaarakainen, M.-T., Kivinen, O. & Tervahartiala, K. 2013. Kouluikäisten tietoteknologian vapaa-ajan käyttö. Nuorisotutkimus.

Kaikkonen, L. 2008. Yksilöllisen oppimisen ja erityisopetuksen lähtökohtia ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa E. Honkanen, L. Kaikkonen & H. Kotila (toim.) Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. Helsinki: WSOY.

- Lingell, I. & Nuutila, L. 2015. Innostavat digitaaliset oppimisympäristöt ja yksilöllinen oppiminen. Teoksessa M. Hirvonen (toim.) Yhdessä toimien ja erilaisuutta arvostaen. Ammatilliset opettajakorkeakoulut erityisopetusta kehittämässä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja, 73-82.
- Mattila, P. 2012. Näkökulmia oppimisen tiloihin. Teoksessa Silander, P., Ryymin, E., Mattila, P. (toim.) Tietoyhteiskunnan strateginen johtajuus kouluissa ja opetustoimessa. Helsinki: Staroffset.
- Nuutila, L. 2010. Yhdessä enemmän - Näkökulmia ammatillisen erityisopetuksen verkko-opetukseen ja -ohjaukseen. Haaga-Helian julkaisusarja Puheenvuoroja 4/2010. Vantaa: Multiprint.
- Ojanen, M. 2011. Minä ja muut. Itsetuntemuksen kirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Opetushallitus. 2012. Sosiaalisen median opetus- käytön suositukset. Luettu osoitteesta <http://www.oph.fi/lehdistotiedotteet/2012/014>.
- Rautava, M. 2009. Onnistuuko dialogisten käytäntöjen oppiminen? Esimerkkinä verkostokonsulttitoiminta. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä & V. Karjalainen (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Helsinki: Stakes.
- Ryymin, E. 2014. Tulevaisuuden opettaja. Teoksessa Korhonen, A-M. & Ruhaalahti, S. (toim.) Oppimisen digiagentit. Hämeen ammattikorkeakoulu. Luettu osoitteesta https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/85417/HAMK_Oppimisen_digiagentit_ekirja.pdf?sequence=3.